

پیش‌بینی عملکرد تحصیلی بر اساس کارکردهای سبک تفکر و سبک‌های تربیتی والدین با
میانجی‌گری مسئولیت‌پذیری دانش‌آموزان

Predicting academic performance based on the functions of thinking style and parents' educational styles with the mediation of students' responsibility

Sara Hoshangi Shayan

Master, Department of Psychology, Qom Branch,
Islamic Azad University, Qom, Iran.

Mohammad Reza Salarifar*

Assistant Professor, Department of Psychology,
Qom Branch, Islamic Azad University, Qom, Iran.

msalarifar@rihu.ac.ir

سارا هوشنگی شایان

کارشناس ارشد، گروه روانشناسی، واحد قم، دانشگاه آزاد اسلامی، قم،
ایران.

محمد رضا سالاری فر (نویسنده مسئول)

استادیار، گروه روان شناسی، واحد قم، دانشگاه آزاد اسلامی، قم، ایران.

Abstract

This research was conducted with the aim of pre-academic performance based on the functions of thinking style and parenting styles with the mediation of students' responsibility. The descriptive research method was correlation type. The statistical population of the current study included all the students of the first secondary level of the 3rd district of Qom studying in the academic year of 2021-2022, of which 430 students were selected by the available sampling method and the questionnaire Pham et al.'s academic performance (1999, APQ), Sternberg's thinking styles (STSQ, 1992), Grolink et al.'s perceived parenting scale (PPQ, 1997) and Merkle et al.'s personal responsibility (PRQ, 2016) completed. Data analysis using the structural equation modeling method showed legal and executive thinking styles, parenting styles of mother and father and positive and meaningful relationship responsibility ($p < 0.01$), and judgmental thinking style and academic performance. The negative correlation was significant ($p < 0.01$) and legal, executive, judgmental thinking style and parenting styles of mother and father are related to academic performance through responsibility ($p < 0.01$). The results of this research showed that there is a relationship between the functions of thinking style and the educational styles of parents with academic performance with the mediation of responsibility in students ($p < 0.05$) and the research model has a favorable fit. The findings of this research can be used by experts in educational fields to improve academic performance.

Keywords: academic performance, functions of thinking style, Parents' educational styles, responsibility.

چکیده

این پژوهش با هدف پیش‌عملکرد تحصیلی براساس کارکردهای سبک تفکر و سبک‌های تربیتی والدین با میانجی‌گری مسئولیت‌پذیری دانش‌آموزان انجام شد. روش پژوهش توصیفی از نوع همبستگی بود. جامعه‌آزمایی پژوهش حاضر، شامل تمام دانش‌آموزان مقطع متوسطه اول ناحیه ۳ شهر قم مشغول به تحصیل در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۰ بود که از این بین ۴۳۰ نفر از دانش‌آموزان با روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شدند و پرسشنامه‌های عملکرد تحصیلی فام و همکاران (APQ, ۱۹۹۹)، سبک‌های تفکر استرنبرگ (STSQ, ۱۹۹۲)، مقیاس فرزندپروری ادراک شده گرولینک و همکاران (PPQ, ۱۹۹۷) و مسئولیت‌پذیری شخصی مرکلر و همکاران (PRQ, ۲۰۱۶) تکمیل کردند. تحلیل داده‌ها با روش مدل‌سازی معادلات ساختاری نشان داد سبک تفکر قانونی، اجرایی، سبک‌های تربیتی مادر و پدر و مسئولیت‌پذیری رابطه مثبت و معنادار ($p < 0.01$) و سبک تفکر قضاوت‌گر و عملکرد تحصیلی ارتباط منفی معنادار ($p < 0.01$) بود و سبک تفکر قانونی، اجرایی، قضاوت‌گر، سبک‌های تربیتی مادر و پدر از طریق مسئولیت‌پذیری با عملکرد تحصیلی ارتباط دارند ($p < 0.01$). نتایج این پژوهش نشان داد بین کارکردهای سبک تفکر و سبک‌های تربیتی والدین با عملکرد تحصیلی با میانجی‌گری مسئولیت‌پذیری در دانش‌آموزان رابطه وجود دارد ($p < 0.05$) و مدل پژوهش از برازش مطلوبی برخوردار است. یافته‌های این پژوهش می‌تواند در بهبود عملکرد تحصیلی مورد استفاده‌ی متخصصان حوزه‌های آموزشی قرار گیرد.

واژه‌های کلیدی: عملکرد تحصیلی، کارکردهای سبک تفکر، سبک‌های تربیتی والدین، مسئولیت‌پذیری.

عملکرد تحصیلی از جمله مسائلی می‌باشد که برای مدیران آموزشی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. اینکه چه عواملی بر عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان^۱ تأثیر می‌گذارد، یا سهم و مشارکت هر عامل چه اندازه است، همواره از حیطه‌های مورد علاقه پژوهشگران و روانشناسان تربیتی بوده است (وو و ژانگ^۲، ۲۰۲۳). توانایی فراگیران برای کنترل فرآیند یادگیری در حال تبدیل شدن به یک پیش‌نیاز ضروری برای یادگیری است (پارک^۳ و همکاران، ۲۰۲۲). بنابراین امروزه عملکرد تحصیلی به عنوان یکی از شاخصه‌های مهم در نظام آموزش و پرورش مشخص است. رشد و بهبود وضعیت عملکردی افراد در محیط‌های آموزشی همواره به عنوان یک دغدغه و نگرانی مشخص بوده است (تو^۴ و همکاران، ۲۰۲۱). به عبارتی تلاش‌های صورتی گرفته شده در خصوص بهبود عملکرد تحصیلی افراد سبب گردیده است تا راهکارهایی در این خصوص ایجاد گردد (آرنولد^۵ و همکاران، ۲۰۲۰). با این وجود تلاش جهت بهبود عملکرد تحصیلی با توجه به این راهکارها همیشه در جهت مثبت نبوده است و مشکلات اساسی در این خصوص به ویژه در برخی گروه‌ها وجود داشته است (کسر و آغالاروا^۶، ۲۰۲۲). عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان پدیده‌ای است که با عوامل آموزشی، روانشناختی و جامعه‌شناختی در ارتباط است؛ بنابراین عملکرد تحصیلی را می‌توان از طریق شناسایی و دستکاری هر یک از این متغیرها افزایش داد (لیم^۷ و همکاران، ۲۰۲۲).

در این میان یکی از عوامل مهم برای توضیح تفاوت رفتار در افراد، تفاوت نگرش آنان به موضوعات مختلف است که در متون روانشناسی از آن با عنوان سبک تفکر^۸ نام برده می‌شود. سبک تفکر بخشی از روش‌های عقلانی در استفاده از توانایی‌های فردی، و روش‌های ترجیح داده شده افراد برای استفاده از توانایی‌های خود در انجام کارهای شناختی تعریف می‌شود (میسون^۹ و همکاران، ۲۰۲۲). از این رو، افراد ممکن است در توانایی‌ها مشابه، ولی در سبک‌ها متفاوت باشند (تانجونگ^{۱۰} و همکاران، ۲۰۲۲). استرنبرگ^{۱۱} سبک تفکر را در پنج بُعد: کارکردها (قانونی، اجرایی، قضاوت‌گر)، شکل‌ها (سلسله‌مراتبی، سلطنتی، آلیگارش، آنارشی)، سطوح (کلی، جزئی)، حوزه‌ها (درونی و بیرونی) و گرایش‌ها (آزاداندیش، محافظه‌کار) از یکدیگر متمایز می‌کند (بلگر^{۱۲} و همکاران، ۲۰۲۳). بنابراین می‌توان گفت که انسان در اداره‌ی فعالیت‌های خود، شیوه‌هایی بر می‌گزیند که با آن احساس راحتی بیشتری دارد و شیوه‌ها به تنهایی با قابلیت‌ها یا توانایی ارتباط ندارند، بلکه نحوه‌ی بیان یا به کارگیری یک یا چند توانایی را نشان می‌دهند (خلیفایوا^{۱۳} و همکاران، ۲۰۲۰). پژوهش‌های تانهیسر و مله‌پیش^{۱۴} (۲۰۲۳) و آگامل^{۱۵} (۲۰۲۲) نشان دادند که بین سبک تفکر و عملکرد تحصیلی رابطه وجود دارد.

همچنین از دیگر عوامل مؤثر بر عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان شاید بتوان به سبک‌های تربیتی^{۱۶} والدین^{۱۷} اشاره نمود، چرا که در این زمینه اکثر محققان اتفاق نظر دارند که نقش والدین در رشد تحصیلی دانش‌آموزان نقش اساسی دارد (بوانگ^{۱۸} و همکاران، ۲۰۲۰). به طور خاص، روابط والدین و فرزندان ارتباط نزدیکی با نتایج کسب شده مانند بزهکاری، خودمختاری و نتایج آموزشی فرزندان دارد (فونگ^{۱۹} و همکاران، ۲۰۲۲). سبک‌های فرزندپروری^{۲۰} الگوهای استاندارد تربیت فرزند هستند که با آداب و پاسخ‌های معین والدین به رفتارهای

1. Students
2. Wu & Zhang
3. Park, Moon & Oh
4. Tu
5. Arnold
6. Keser & Aghalarova
7. Lim
8. Thinking style
9. Mason
10. Tanjung
11. Sternberg
12. Blegur
13. Khalifaeva
14. Thanheiser & Melhuish
15. Elgaml
16. Educational styles
17. Parents
18. Boateng
19. Fong
20. parenting styles

فرزندان مشخص می‌شود (یائو^۱، ۲۰۲۳). بنابر نظر بامریند سبک‌های فرزندپروری در دو بعد پذیرش/ پاسخگویی و کنترل/ انتظارات با یکدیگر تفاوت دارند. پاسخگویی والدین اشاره به میزان مراقبت والدین، روابط گرم و پاسخگویی به نیازهای روانی و عاطفی فرزندان به همراه تقویت مثبت دارد؛ انتظارات والدین نیز به کنترل رفتاری بر اقدامات فرزند و استفاده از اقتدار و شیوه‌های انضباطی اشاره دارد (جیمیز سرانو^۲، ۲۰۲۲). سبک‌های فرزندپروری موجب ایجاد فضای تعاملی گسترده می‌شود؛ فضایی که در آن فعالیت پیچیده والدین شامل روش‌ها و رفتارهای ویژه، جداگانه یا در تعامل با یکدیگر بر رشد و تحول کودک تأثیر می‌گذارد. این فعالیت‌ها مبین تلاش والدین برای کنترل و اجتماعی کردن کودکانشان است و در هر خانواده به شیوه خاصی به کار گرفته می‌شود که تحت تأثیر عوامل فرهنگی، اجتماعی، سیاسی، اقتصادی است (مورگان و فاورز^۳، ۲۰۲۲). پژوهشگرانی چون افوسو براکو^۴ (۲۰۲۲) و استاورولاکی و گوپتا^۵ (۲۰۲۱) نشان دادند بین عملکرد تحصیلی و سبک فرزند پروری رابطه وجود دارد.

نقش خانواده در تربیت فرزندان و عملکرد تحصیلی آنها حیاتی است و هر گونه اقدام تربیتی از خانواده آغاز می‌شود که با تحت شعاع قرار دادن مسئولیت‌پذیری^۶ در فرزندان موجب افزایش عملکرد تحصیلی در آنها خواهد شد (گیلسپی^۸، ۲۰۲۰).

شاید بتوان گفت در این بین برخی از عوامل می‌توانند بر این ارتباط تأثیرگذار باشند که مسئولیت‌پذیری فرزندان یکی از این عوامل است، زیرا زمانی که نوجوان در محیط خانواده سالم، پذیرنده رفتارها و نقش‌های مثبت باشد، حس مسئولیت‌پذیری نیز در وی شکل می‌گیرد (دیمیک^۹، ۲۰۲۲). چراکه مسئولیت‌پذیری فرزندان بستگی زیادی به تجارب آنان در خانواده دارد و والدین به عنوان سرمشق و الگویی قوی می‌توانند خود با رفتاری حاکی از مسئولیت‌پذیری و با اتخاذ تدابیر آموزشی مناسب زمینه پرورش این حس را در فرزندان به وجود بیاورند (وینسنت^{۱۰} و همکاران، ۲۰۲۲). مسئولیت‌پذیری یکی از مهم‌ترین ویژگی‌های هر فردی است و تأثیر بسیار زیادی در نوع نگرش دیگران نسبت به شخصیت و عملکرد فرد دارد (مانزانو- سانچز^{۱۱} و همکاران، ۲۰۲۱). مسئولیت‌پذیری به عنوان تعهدی درونی از سوی فرد برای انجام مطلوب تمامی فعالیت‌هایی است که به وی سپرده شده است (بوئندیا^{۱۲} و همکاران، ۲۰۲۲). رشد مسئولیت‌پذیری در نوجوانان همواره یکی از اهداف مهم تعلیم و تربیت بوده است. مسئولیت‌پذیری نه تنها در جامعه پذیری و سازگاری فرد با اجتماع و همسالان نقش دارد بلکه بسیاری از عملکردهای نوجوان را تحت تأثیر قرار می‌دهد. هر گونه پیشرفت در امور تحصیلی و یا تکالیف روزانه مستلزم آن است که نوجوان در قبال تکالیف مدرسه و وظایف محوله رفتاری مسئولانه داشته باشد. به همین دلیل، پژوهشگران از حیطه‌های گوناگون به موضوع مسئولیت‌پذیری شخصی علاقه‌مند شده‌اند (سارسدو^{۱۳}، ۲۰۲۲). موضوع مسئولیت‌پذیری شخصی^{۱۴} به ویژه در دوران نوجوانی اهمیت بیشتری می‌یابد به این دلیل که در دوره‌ی نوجوانی افراد تمایل بیشتری به استقلال پیدا می‌کنند و تصمیماتی در زمینه‌های مختلف تحصیلی، شغلی و روابط با دوستان و اطرافیان اتخاذ می‌کنند که احتمالاً پیامدهای درازمدتی به همراه دارد (جوا^{۱۵}، ۲۰۲۳).

زمانی که کودک در محیط خانواده سالم، پذیرنده رفتارها و نقش‌های مثبت باشد، حس مسئولیت‌پذیری نیز در وی شکل می‌گیرد (محمد و همکاران، ۲۰۲۲)؛ زمانی که والدین با سبک‌های تربیتی مناسب، فرزندان مسئولیت‌پذیر تربیت می‌نمایند؛ مسئولیت‌پذیری در جنبه‌های مختلف زندگی فرزندان از جمله عملکرد تحصیلی آنها موثر خواهد بود (چاکرون^{۱۶} و همکاران، ۲۰۲۲). از سوی دیگر سبک‌های تفکر مناسب موجب می‌شود دانش آموزان آگاه باشند و بیاموزند که چگونه در طول زندگیشان تفکرات خود را متحول و پخته تر ساخته و جهت انتخاب کردن بر توانایی‌های خویش متکی باشند و مسئولیت اعمال خویش که وظایف تحصیلی نیز یکی از آنها است را

1. Yao
2. Baumrind
3. Gimenez-Serrano
4. Morgan & Fowers
5. Ofosu-Brako
6. Stavroulaki
7. Responsibility
8. Gillespie
9. Dimmick
10. Vincent
11. Manzano-Sánchez
12. Buendía
13. Sarcedo
14. personal responsibility
15. Joa
16. Chakroun

پیش‌بینی عملکرد تحصیلی بر اساس کارکردهای سبک تفکر و سبک‌های تربیتی والدین با میانجی‌گری مسئولیت‌پذیری دانش‌آموزان
Predicting academic performance based on the functions of thinking style and parents' educational styles with the ...

بر عهده بگیرند و در عملکرد تحصیلی رشد کنند (وانگ^۱ و همکاران، ۲۰۲۲). به طور کلی مسئولیت‌پذیری با تأثیرپذیری از سیستم تربیتی خانواده و سبک تفکر درست می‌تواند در رشد فرزندان موثر باشد. با در نظر گرفتن اینکه تحقیقات اندکی به بررسی نقش سبک‌های تربیتی و سبک‌های تفکر در عملکرد تحصیلی پرداخته است، بررسی عوامل و راهکارهای مؤثر بر عملکرد تحصیلی و عوامل میانجی و موثر در این قشر مهم به نظر ضروری می‌رسد. بی‌شک هرگونه اقدام در زمینه‌ی بهبود عملکرد تحصیلی در دانش‌آموزان نیاز به شناخت عوامل مؤثر بر آن دارد. در کل می‌توان اهمیت پژوهش حاضر را در موارد زیر خلاصه کرد: تاکنون پژوهشی به در زمینه پیش‌بینی عملکرد تحصیلی بر اساس کارکردهای سبک تفکر و سبک‌های تربیتی والدین با میانجی‌گری مسئولیت‌پذیری دانش‌آموزان صورت نگرفته است. از نتایج این پژوهش می‌توان برای استفاده چارچوب آموزشی بهبود عملکرد تحصیلی استفاده کرد. انجام این پژوهش می‌تواند گامی مؤثر در مسیر انجام پژوهش‌های بیشتر در این زمینه باشد. بنابراین هدف از پژوهش حاضر هدف پیش‌بینی عملکرد تحصیلی بر اساس کارکردهای سبک تفکر و سبک‌های تربیتی والدین با میانجی‌گری مسئولیت‌پذیری دانش‌آموزان بود.

روش

روش پژوهش حاضر توصیفی-همبستگی و از نوع مدل‌یابی معادلات ساختاری بود. جامعه آماری پژوهش شامل تمام دانش‌آموزان مقطع متوسطه اول ناحیه ۳ شهر قم مشغول به تحصیل در سال ۱۴۰۱-۱۴۰۰ بود که تعداد آن‌ها بر اساس اعلام آموزش و پرورش ۳۲۵۰۰ بود. در این پژوهش از روش نمونه‌گیری در دسترس استفاده شد. نمونه‌ی موردنظر بر اساس نظر کلاین (۲۰۱۱) محاسبه گردید. کلاین تعداد نمونه را بر اساس نسبت حجم نمونه به پارامتر در نظر می‌گیرد که این نسبت در معادلات ساختاری حداقل ۲۰ به ۱ در نظر گرفته می‌شود که با احتساب این ملاک تعداد ۳۸۰ نفر به‌عنوان نمونه انتخاب شدند. ملاک‌های ورود به پژوهش داشتن تمایل برای شرکت در پژوهش، زندگی با هر دو والد و داشتن توانایی جهت در اختیار گذاشتن اطلاعات بود. ملاک خروج از پژوهش نیز بی‌پاسخ گذاشتن ۵ درصد از سؤالات بود. در ابتدای هر پرسشنامه شرح کاملی از چگونگی پاسخگویی به سؤالات بیان شد و بر محرمانه بودن نتایج و تأثیر نداشتن اطلاعات در زندگی شخصی و اجتماعی شرکت‌کنندگان تأیید گردیده بود. تجزیه و تحلیل داده‌ها با مدل‌سازی معادلات ساختاری انجام شد و برای نیل به این امر از نرم‌افزارهای SPSS نسخه ۲۶ و Amos نسخه ۲۲ استفاده گردید.

ابزار سنجش

پرسشنامه عملکرد تحصیلی^۲ (APQ): این پرسشنامه توسط فام و تیلور^۳ در سال ۱۹۹۹ تدوین شد. این پرسشنامه دارای ۴۸ سؤال و ۵ حوزه مربوط به عملکرد تحصیلی است که مؤلفه‌های خودکارآمدی، تأثیرات هیجانی، فقدان کنترل پیامد، برنامه‌ریزی و انگیزش را اندازه‌گیری می‌کند. نحوه نمره‌گذاری پرسشنامه به‌صورت طیف لیکرت ۵ درجه‌ای است. بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی این پرسشنامه، همسانی درونی بالای آن که توسط آلفای کرونباخ ارزیابی شد بین ۰/۸۰ تا ۰/۹۰ نشان داده شده است. پایایی بازآزمایی بعد از ۲ هفته ۰/۷۵ و به مدت سه سال ۰/۷۱ بوده است که نشان می‌دهد این پرسشنامه از پایایی مطلوبی برخوردار است. جهت بررسی روایی پرسشنامه از روش تحلیل عاملی اکتشافی و تأییدی استفاده شد. نتایج پژوهش نشان داد که این آزمون از ۵ بعد تشکیل شده و بار عاملی هر سؤال بر روی عامل مربوطه بالاتر از ۰/۴۰ است (فام و همکاران، ۱۹۹۹). در ایران قلتاش و همکاران (۱۳۸۹) روایی این پرسشنامه را از طریق همبستگی بین متغیرها محاسبه کردند که بر اساس نتایج آن خودکارآمدی و عملکرد تحصیلی ($r=0/765$)، تأثیرات هیجانی و عملکرد تحصیلی ($r=0/844$)، فقدان کنترل پیامد و عملکرد تحصیلی ($r=0/704$)، برنامه‌ریزی و عملکرد تحصیلی ($r=0/811$) و انگیزش و عملکرد تحصیلی ($r=0/645$) بود که روایی مطلوب را نشان می‌دهد. پایایی پرسشنامه بر اساس روش ضریب آلفای کرونباخ در مؤلفه خودکارآمدی ۰/۸۴، مؤلفه تأثیرات هیجانی ۰/۸۷، برنامه‌ریزی ۰/۶۵، فقدان کنترل پیامد ۰/۵۳، انگیزش ۰/۷۰ و نمره کل عملکرد تحصیلی ۰/۸۳ بدست آمد (قلتاش و همکاران، ۱۳۸۹). آلفای کرونباخ گزارش شده در پژوهش حاضر نیز ۰/۸۶ بود.

1 . Wang

2 . Academic Performance Questionnaire

3 . Pham, Taylor

پرسشنامه سبک‌های تفکر استرنبرگ^۱ (STSQ): این پرسشنامه توسط استرنبرگ و واگنر^۲ در سال ۱۹۹۲ طراحی شد. این پرسشنامه ۶۵ سوال دارد و ۱۳ سبک تفکر را اندازه‌گیری می‌کند. نحوه نمره‌گذاری پرسشنامه به صورت طیف لیکرت ۵ درجه‌ای است. استرنبرگ و همکاران (۱۹۹۲) به منظور بررسی پایایی و روایی پرسشنامه سبک‌های تفکر مطالعات مفصلی انجام دادند. در این مطالعات ضریب پایایی خرده‌آزمون‌ها به روش آلفای کرونباخ از ۰/۵۶ برای سبک اجرایی تا ۰/۸۸ برای سبک کلی نگر با میانگینی برابر ۰/۷۸ بدست آمده است. همچنین استرنبرگ و همکاران (۱۹۹۲) به منظور بررسی روایی سازه، مطالعه تحلیل آماری انجام داده است. وی پنج عامل را استخراج کرده که در مجموع ۷۷ درصد واریانس داده‌ها را تبیین کرده‌اند. شکری و همکاران (۱۳۸۵) نیز پایایی این پرسشنامه را با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ محاسبه کردند که ضرایب بدست آمده برای خرده‌آزمون‌ها از ۰/۷۸ برای سبک تفکر قانونی تا ۰/۸۴ برای سبک ۰/۸۰ تفکر محافظه کار و با میانگین ۰/۷۹ بوده است. برای بررسی روایی این پرسشنامه شکری و همکاران (۱۳۸۵) از روش تحلیل عاملی اکتشافی و تأییدی استفاده کرده‌اند و نتایج پژوهش آنها نشان می‌دهد که این آزمون از ۱۳ بعد تشکیل شده و بار عاملی هر سؤال بر روی عامل مربوطه بالاتر از ۰/۴۱ است. در پژوهش حاضر ضریب آلفای کرونباخ برای سبک‌های تفکر قانونی، اجرایی، قضایی، کلی، جزئی، آزاداندیش، محافظه کار، درونی، بیرونی، سلسله مراتبی، تک قطبی، الیگارش و آنارش به ترتیب ۰/۷۸، ۰/۶۴، ۰/۶۹، ۰/۷۵، ۰/۷۹، ۰/۸۲، ۰/۸۱، ۰/۷۱، ۰/۸۴، ۰/۸۳، ۰/۶۳، ۰/۷۲ و ۰/۸۴ گزارش شد.

مقیاس فرزندپروری ادراک شده^۳ (PPQ): این پرسشنامه توسط گروینک^۴ و همکاران در سال ۱۹۹۷ ساخته شد. این پرسشنامه ۴۲ سوال دارد که ۲۱ گویه برای مادر و ۲۱ گویه برای پدر است که ۶ خرده مقیاس را می‌سجد. پاسخ‌دهی به سوالات پرسشنامه ادراک سبک فرزندپروری بر اساس مقیاس لیکرت هفت درجه‌ای است. روایی این پرسشنامه در پژوهش گروینک و همکاران (۱۹۹۷) از طریق همبستگی بین متغیرها محاسبه شد که نتایج آن اشتغال مادر به فرزند و سبک فرزند پروری ادراک شده ($r=0/61$)، حمایت از خودمختاری فرزند از جانب مادر و سبک فرزندپروری ادراک شده ($r=0/58$)، اشتغال پدر به فرزند و سبک فرزند پروری ادراک شده ($r=0/54$)، حمایت از خودمختاری فرزند از جانب پدر و سبک فرزندپروری ادراک شده ($r=0/69$) و گرمی پدر و سبک فرزندپروری ادراک شده ($r=0/70$) بود که روایی مطلوب را نشان می‌دهد. پایایی این پرسشنامه در نسخه فارسی به روش آلفای کرونباخ برای خرده مقیاس‌های اشتغال مادر به فرزند، حمایت از خودمختاری از جانب مادر، گرمی مادر، اشتغال پدر به فرزند، حمایت از خودمختاری فرزند از جانب پدر و گرمی پدر به ترتیب برابر با ۰/۸۷، ۰/۹۳، ۰/۸۲، ۰/۸۸، ۰/۸۴ و ۰/۹۳ و برای کل پرسشنامه ۰/۸۳ به دست آمده است. نتایج تحلیل عاملی با چرخش واریماکس نشان داد که فقط ۴۰ عبارت با نسخه اصلی هماهنگ بوده و زیر شش عامل بار می‌شوند که بار عاملی هر سؤال بر روی عامل مربوطه بالاتر از ۰/۴۱ است (میری و همکاران، ۱۳۹۱). ضرایب آلفای کرونباخ در پژوهش حاضر برای خرده مقیاس‌های اشتغال مادر به فرزند، حمایت از خودمختاری از جانب مادر، گرمی مادر، اشتغال پدر به فرزند، حمایت از خودمختاری فرزند از جانب پدر و گرمی پدر به ترتیب برابر با ۰/۸۹، ۰/۸۳، ۰/۹۰، ۰/۹۱، ۰/۷۴ و ۰/۸۵ و برای کل پرسشنامه ۰/۹۰ به دست آمده است.

پرسشنامه مسئولیت‌پذیری شخصی^۵ (PRQ): این پرسشنامه توسط مرکلر و شیلد^۶ در سال ۲۰۱۶ ساخته شد. این پرسشنامه دارای ۱۵ سوال و سه مولفه پاسخگویی شخصی، کنترل رفتاری و کنترل شخصی است و بر اساس طیف لیکرت ۴ گزینه‌ای نمره‌گذاری می‌شود. مرکلر و همکاران (۲۰۱۶) پایایی به روش آلفای کرونباخ این پرسشنامه را مطلوب و برابر ۰/۸۴ گزارش دادند و با استفاده از تحلیل عامل اکتشافی و تأییدی سه عامل پاسخگویی شخصی، کنترل رفتاری هیجانی و کنترل شناختی را استخراج نمودند که بار عاملی هر سوال بر روی عامل مربوطه بالاتر از ۰/۵۰ گزارش شد. جوکار و همکاران (۱۳۹۸) در پژوهش خود برای نتایج تحلیل عامل اکتشافی نشان دادند که این نتایج حاکی از وجود دو عامل مجزای کنترل شناختی/پاسخ‌گویی و کنترل رفتاری/هیجانی بود که بر روی هم ۵۹/۲۸ درصد واریانس کل نمرات را تبیین می‌کردند. پایایی ابزار نیز مطلوب بود و ضریب آلفای کرونباخ برای کنترل شناختی/

1. Sternberg's Thinking Styles Questionnaire

2. Sternberg, Wagner

3. perceived parenting questionnaire

4. Grolnick

5. Personal responsibility questionnaire

6. Mergler, Shield

پیش‌بینی عملکرد تحصیلی بر اساس کارکردهای سبک تفکر و سبک‌های تربیتی والدین با میانجی‌گری مسئولیت‌پذیری دانش‌آموزان
Predicting academic performance based on the functions of thinking style and parents' educational styles with the ...

پاسخ‌گویی برابر با ۰/۹۳ و برای کنترل رفتاری/هیجانی ۰/۷۰ بدست آمد. در پژوهش حاضر نیز آلفای کرونباخ گزارش شده ۰/۸۸ گزارش شد.

یافته‌ها

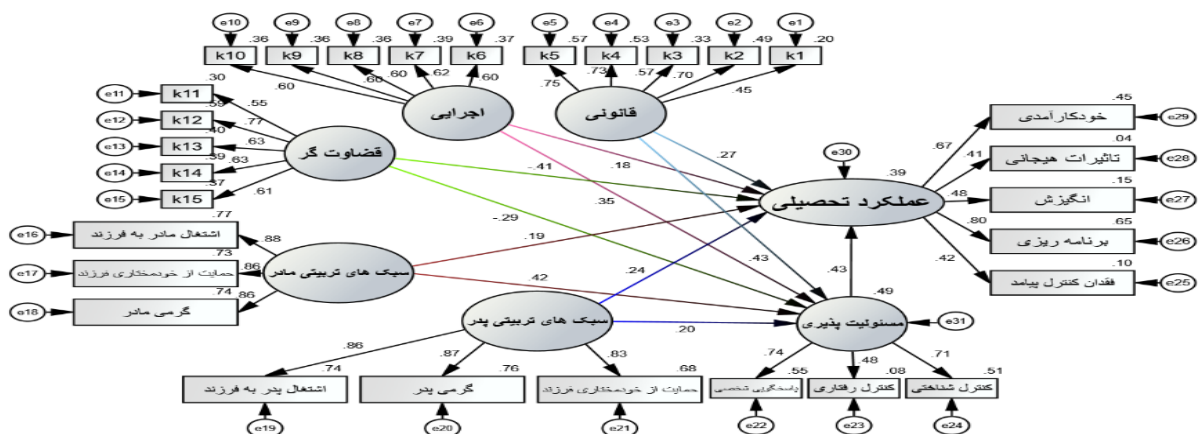
در این پژوهش حجم نمونه ۳۸۰ نفر بود که ۱۷۵ نفر (۴۶/۱٪) از آن‌ها دختر و ۲۰۵ نفر (۵۳/۹٪) پسر گزارش شدند. همچنین میانگین سنی گزارش شده برای آنها $14/3 \pm 0/97$ بود. همچنین پایه تحصیلی ۱۲۳ نفر (۳۲/۴٪) از دانش‌آموزان هفتم، ۱۲۵ نفر (۳۲/۹٪) هشتم و ۱۳۲ نفر (۳۴/۷٪) نهم بود. لازم به ذکر است مقادیر گمشده و پرت از تحلیل خارج شدند. ابتدا در جدول ۱ شاخص‌های توصیفی شامل میانگین، انحراف استاندارد، کجی و کشیدگی گزارش شده است.

جدول ۱ شاخص‌های توصیفی متغیرهای پژوهش

متغیرها	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷
۱. قانونی	۱						
۲. اجرای	۰/۵۴**	۱					
۳. قضاوت گر	-۰/۰۰۳	-۰/۱۲*	۱				
۴. سبک‌های تربیتی مادر	۰/۱۵**	۰/۱۶**	-۰/۰۱	۱			
۵. سبک‌های تربیتی پدر	۰/۲۶**	۰/۲۷**	-۰/۰۳	۰/۵۴**	۱		
۶. مسئولیت‌پذیری	۰/۲۶**	۰/۲۹**	-۰/۰۲	۰/۳۳**	۰/۴۲**	۱	
۷. عملکرد تحصیلی	۰/۱۹**	۰/۲۸**	-۰/۱۲*	۰/۳۳**	۰/۲۸**	۰/۳۴**	۱
میانگین	۱۸/۲	۱۸/۸	۱۸/۰۷	۱۰/۱۷	۱۰۰/۵	۴۵/۳	۱۵۱/۹
انحراف معیار	۳/۴۹	۳/۱۹	۳/۲۶	۱۶/۷	۱۵/۶	۵/۳۶	۱۵/۹
کجی	۰/۱۳	۰/۸۳	۰/۶۵	-۰/۷۳	۰/۴۵	۰/۳۱	-۰/۵۴
کشیدگی	۰/۸۶	۱/۲۳	۰/۸۰	-۰/۲۴	۰/۶۹	۱/۰۱	-۰/۴۴

* $P < 0/05$ ** $P < 0/01$

نتایج ماتریس همبستگی نشان می‌دهد که بین متغیرهای مدل رابطه همبستگی معنی‌داری وجود دارد. برای نمونه رابطه سبک تفکر قانونی و عملکرد تحصیلی (۰/۱۹۳) مثبت و در سطح ۰/۰۱ معنی‌دار است این یافته نشان می‌دهد که با افزایش نمرات سبک تفکر قانونی، عملکرد تحصیلی افزایش می‌یابد و برعکس، سایر روابط نیز به این صورت قابل تفسیر هستند. قبل از انجام تحلیل معادلات ساختاری، نرمال بودن متغیر ملاک (عملکرد تحصیلی)، استقلال خطاها و هم خطی متغیرهای پیش‌بینی مورد بررسی قرار گرفت. نتایج آزمون کالموگراف اسمیرنوف با آماره ۰/۳۲ و $p > 0/05$ نشان از نرمال بودن متغیر عملکرد تحصیلی است. طبق آماره دوربین واتسون که محدوده قابل قبول آن ۱/۵ تا ۲/۵ است (سهرابی و همکاران، ۱۳۹۷). در پژوهش حاضر میزان آن برای متغیرهای پیش‌بین در پیش‌بینی عملکرد تحصیلی (۱/۹۱)، حاکی از استقلال خطاها است. یکی از شروط دیگر، عدم هم خطی متغیرهای پیش‌بین است و معیار سنجش این شرط، عامل تورم واریانس است. چنانچه این عامل عددی کمتر از ۱۰ داشته باشد عدم هم خطی متغیرها تأیید می‌شود. در پژوهش حاضر، عدم تورم واریانس در تمامی متغیرها کوچک‌تر از ۱۰ بودند و عدم هم خطی تأیید شد (حبیب‌پور گتایی و همکاران، ۱۳۹۵). همچنین شاخص‌های میانگین و انحراف معیار جهت بررسی مفروضه نرمالیت تک متغیری نشان دهنده پراکندگی مناسب داده و شاخص‌های کجی و کشیدگی که در بازه $\pm 1/96$ قرار دارند نشان دهنده توزیع نرمال داده‌ها می‌باشند. مفروضه‌های نبود داده‌های گم شده، حذف داده‌های پرت و ضرایب همبستگی معنا دار نیز قبلاً مورد بررسی قرار گرفته‌اند. در ادامه به منظور بررسی اثر کارکردهای سبک تفکر و سبک‌های تربیتی والدین بر عملکرد تحصیلی با میانجی‌گری مسئولیت‌پذیری دانش‌آموزان از رویکرد مدل‌یابی معادلات ساختاری با استفاده از روش بیشینه درست‌نمایی استفاده شد که در شکل ۱ مدل ضرایب استاندارد نشان داده شده است.

شکل ۱. مدل برازش یافته پیش‌بینی عملکرد تحصیلی

مدل اجرا شده در شکل بالا نشان می‌دهد که سبک تفکر قانونی با ضریب (۰/۲۷) اثر مثبت بر عملکرد تحصیلی دارد، سبک تفکر اجرایی با ضریب (۰/۱۸) اثر مثبت بر عملکرد تحصیلی دارد؛ از سوی دیگر سبک تفکر قضاوت‌گر با ضریب (-۰/۴۱) اثر منفی بر عملکرد تحصیلی نشان می‌دهد. همچنین سبک‌های تربیتی مادر با ضریب (۰/۱۹) و سبک‌های تربیتی پدر با ضریب (۰/۲۴) و مسئولیت‌پذیری با ضریب (۰/۴۳) اثر مثبت بر عملکرد تحصیلی دارند. از سوی دیگر سبک تفکر قانونی از طریق مسئولیت‌پذیری توانست ۴۵/۴ درصد از واریانس عملکرد تحصیلی؛ سبک تفکر اجرایی از طریق مسئولیت‌پذیری توانست ۳۳ درصد عملکرد تحصیلی؛ سبک تفکر قضاوت‌گر از طریق مسئولیت‌پذیری توانست ۵۳/۴ درصد عملکرد تحصیلی؛ سبک‌های تربیتی مادر از طریق مسئولیت‌پذیری توانست ۳۷ درصد از عملکرد تحصیلی و سبک‌های تربیتی پدر از طریق مسئولیت‌پذیری توانست ۳۲/۶ درصد از عملکرد تحصیلی را تبیین کنند. در ادامه جداول مسیرهای مستقیم و غیر مستقیم گزارش شده است..

جدول ۲. ضرایب اثرات مستقیم

متغیر مستقل	متغیر وابسته	ضرایب استاندارد اثرات مستقیم	ضرایب غیر استاندارد	مقدار تی	p
سبک تفکر قانونی	مسئولیت‌پذیری	۰/۴۳۰	۰/۷۴	۳/۴۶	۰/۰۰۱
مسئولیت‌پذیری	عملکرد تحصیلی	۰/۴۳۰	۰/۴۳	۳/۷۱	۰/۰۰۱
سبک تفکر قانونی	عملکرد تحصیلی	۰/۲۷۰	۰/۳۸	۲/۱۰	۰/۰۰۱
سبک تفکر اجرایی	مسئولیت‌پذیری	۰/۳۵۰	۰/۲۷	۲/۱۵	۰/۰۰۱
سبک تفکر اجرایی	عملکرد تحصیلی	۰/۱۸۰	۰/۲۴	۲/۴۹	۰/۰۰۱
سبک تفکر قضاوت‌گر	مسئولیت‌پذیری	-۰/۲۹۰	۰/۳۸	-۴/۱۷	۰/۰۰۱
سبک تفکر قضاوت‌گر	عملکرد تحصیلی	-۰/۴۱۰	۰/۵۹	-۵/۲۶	۰/۰۰۱
سبک‌های تربیتی مادر	مسئولیت‌پذیری	۰/۴۲۰	۰/۲۶	۲/۴۹	۰/۰۰۱
سبک‌های تربیتی مادر	عملکرد تحصیلی	۰/۱۹۰	۰/۳۲	۲/۵۸	۰/۰۰۱
سبک‌های تربیتی پدر	مسئولیت‌پذیری	۰/۲۰۰	۰/۳۰	۳/۱۵	۰/۰۰۱
سبک‌های تربیتی پدر	عملکرد تحصیلی	۰/۲۴۰	۰/۲۶	۲/۱۲	۰/۰۰۱

جدول اثرات مستقیم نشان می‌دهد که اثر مستقیم سبک تفکر قانونی با مقادیر (۰/۴۳۰، $t=۳/۴۶$ ، $p=۰/۰۰۱$) بر مسئولیت‌پذیری مثبت و معنادار است. اثر مستقیم مسئولیت‌پذیری با مقادیر (۰/۴۳۰، $t=۳/۷۱$ ، $p=۰/۰۰۱$) بر عملکرد تحصیلی مثبت و معنادار است. اثر مستقیم سبک تفکر قانونی با مقادیر (۰/۲۷۰، $t=۲/۱۰$ ، $p=۰/۰۰۱$) بر عملکرد تحصیلی مثبت و معنادار است. اثر مستقیم سبک تفکر اجرایی با مقادیر (۰/۳۵۰، $t=۲/۱۵$ ، $p=۰/۰۰۱$) بر مسئولیت‌پذیری مثبت و معنادار است. اثر مستقیم سبک تفکر اجرایی با مقادیر (۰/۱۸۰، $t=۲/۴۹$ ، $p=۰/۰۰۱$) بر عملکرد تحصیلی مثبت و معنادار است. اثر مستقیم سبک تفکر قضاوت‌گر با مقادیر (-۰/۲۹۰، $t=-۴/۱۷$ ، $p=۰/۰۰۱$)

پیش‌بینی عملکرد تحصیلی بر اساس کارکردهای سبک تفکر و سبک‌های تربیتی والدین با میانجی‌گری مسئولیت‌پذیری دانش‌آموزان
Predicting academic performance based on the functions of thinking style and parents' educational styles with the ...

بر مسئولیت‌پذیری منفی و معنادار است. اثر مستقیم سبک تفکر قضاوت‌گر با مقادیر $(p=0/001, t=-5/26, -0/410)$ بر عملکرد تحصیلی منفی و معنادار است. اثر مستقیم سبک‌های تربیتی مادر با مقادیر $(p=0/001, t=2/49, 0/420)$ بر مسئولیت‌پذیری مثبت و معنادار است. اثر مستقیم سبک تربیتی مادر با مقادیر $(p=0/001, t=2/58, 0/190)$ بر عملکرد تحصیلی مثبت و معنادار است. اثر مستقیم سبک‌های تربیتی پدر با مقادیر $(p=0/001, t=3/15, 0/200)$ بر مسئولیت‌پذیری مثبت و معنادار است. اثر مستقیم سبک‌های تربیتی پدر با مقادیر $(p=0/001, t=2/12, 0/240)$ بر عملکرد تحصیلی مثبت و معنادار است.

جدول ۳. ضرایب مسیر غیر مستقیم اثرات متغیرها و معنی‌داری پارامترهای برآورد شده با بوت استراپ

رابطه	ضریب استاندارد غیرمستقیم	Bootstrap	سطح معناداری
سبک تفکر قانونی ← مسئولیت‌پذیری ← عملکرد تحصیلی	۰/۱۸۴	۰/۳۵	۰/۰۰۱
سبک تفکر اجرایی ← مسئولیت‌پذیری ← عملکرد تحصیلی	۰/۱۵۰	۰/۱۹	۰/۰۰۱
سبک تفکر قضاوت‌گر ← مسئولیت‌پذیری ← عملکرد تحصیلی	-۰/۱۲۴	۰/۲۷	۰/۰۰۱
سبک‌های تربیتی مادر ← مسئولیت‌پذیری ← عملکرد تحصیلی	۰/۱۸۰	۰/۳۰	۰/۰۰۱
سبک‌های تربیتی پدر ← مسئولیت‌پذیری ← عملکرد تحصیلی	۰/۰۸۶	۰/۱۵	۰/۰۰۱

همان‌طور که در جدول ۳ مشاهده می‌شود برای بررسی نقش متغیرهای واسطه از روش بوت استراپ استفاده گردید. نتایج نشان داد که سبک تفکر قانونی از طریق مسئولیت‌پذیری می‌تواند عملکرد تحصیلی را پیش‌بینی کند $(p=0/001, Bootstrap=0/35, 0/184)$ ؛ نتایج جدول نشان داد سبک تفکر اجرایی از طریق مسئولیت‌پذیری می‌تواند عملکرد تحصیلی را پیش‌بینی کند $(p=0/001, Bootstrap=0/19, 0/150)$ ؛ همچنین سبک تفکر قضاوت‌گر از طریق مسئولیت‌پذیری می‌تواند عملکرد تحصیلی را پیش‌بینی کند $(p=0/001, Bootstrap=0/27, -0/124)$ ؛ سبک‌های تربیتی مادر از طریق مسئولیت‌پذیری می‌تواند عملکرد تحصیلی را پیش‌بینی کند $(p=0/001, Bootstrap=0/30, 0/180)$ و همچنین نتایج نشان داد سبک‌های تربیتی پدر از طریق مسئولیت‌پذیری می‌تواند عملکرد تحصیلی را پیش‌بینی کند $(p=0/001, Bootstrap=0/15, 0/086)$.

جدول ۴. شاخص‌های برازش کلی مدل نهایی

شاخص‌ها	مقدار قابل قبول	نتیجه	تفسیر
GFI (شاخص نیکویی برازش)	$> 0/90$ (بزرگتر از ۰/۹۰)	۰/۹۲۲	برازش مطلوب
RMSEA (جذر برآورد واریانس خطای تقریب)	$< 0/08$ (کوچکتر از ۰/۰۸)	۰/۰۶۳	برازش مطلوب
CFI (شاخص برازش تطبیقی)	$> 0/90$ (بزرگتر از ۰/۹۰)	۰/۹۰۸	برازش مطلوب
NFI (شاخص برازش نرم شده)	$> 0/90$ (بزرگتر از ۰/۹۰)	۰/۹۴۲	برازش مطلوب
IFI (شاخص برازش افزایشی)	$> 0/90$ (بزرگتر از ۰/۹۰)	۰/۹۶۵	برازش مطلوب
AGFI (شاخص برازندگی تعدیل شده)	$> 0/90$ (بزرگتر از ۰/۹۰)	۰/۹۳۴	برازش مطلوب
PGFI (شاخص نیکویی برازش مقتصد)	$> 0/50$ (بزرگتر از ۰/۵۰)	۰/۵۶۲	برازش مطلوب
Chi-Square /df (نسبت کای اسکور بر درجه آزادی)	$5 \leq$ شاخص ≤ 1 (بین ۱ تا ۵)	۲/۱۳۴	برازش مطلوب

شاخص های برازش مدل در جدول (۴) بررسی شده است. با ارزیابی تمامی شاخص های برازش می توان استنباط کرد که شاخص های برازش بدست آمده در مجموع نشان از برازش قابل قبول داده ها با مدل مفهومی دارد و مدل پژوهش از برازش نسبتا مناسبی برخوردار است. لذا با توجه به اینکه شاخص های برازش مقدار مطلوبی دارند می توان برازش مدل را به طور نسبی تایید کرد.

بحث و نتیجه گیری

هدف پژوهش حاضر پیش بینی عملکرد تحصیلی بر اساس کارکردهای سبک تفکر و سبک های تربیتی والدین با میانجی گری مسئولیت پذیری دانش آموزان بود. یافته های پژوهش حاضر نشان داد که کارکردهای سبک تفکر با عملکرد تحصیلی دانش آموزان رابطه مستقیم و معناداری با یکدیگر دارند که این یافته با یافته های خلیفایوا و همکاران (۲۰۲۰)، تهانهیسر و ملهویس (۲۰۲۳) و آگامل (۲۰۲۲) همسو است. دانش آموزان دارای سبک تفکر قانونی از انجام کارهایی که نیاز به خلاقیت و طراحی دارد، لذت می برند و کارها را به روش خود انجام می دهند، بنابراین به لحاظ این که در تکالیف خلاقیت و نوآوری دارند، لذا از انجام آن هم لذت می برند و عملکرد تحصیلی خوبی خواهند داشت (تانجونگ و همکاران، ۲۰۲۲). همچنین دانش آموزان دارای سبک تفکر اجرایی که به پیروی از دستورات تمایل دارند و بیشتر به کارهایی علاقه مند هستند که با آموزش های صریح و روشن همراه باشد، بنابراین از انجام تکالیف درسی که قواعد را باید رعایت نمایند، لذت برده و با انگیزه بیشتری به انجام آن ها می پردازند، بنابراین عملکرد تحصیلی خوبی دارند (میسون و همکاران، ۲۰۲۲)؛ و دانش آموزان دارای سبک تفکر قضایی نیز به لحاظ ویژگی های این سبک تفکر بیشتر توجه خود را بر قضاوت و ارزیابی افراد و کارها متمرکز می کنند و بنابراین علاقه ای به قضاوت شدن نیز نداشته و خود را در معرض انتقادات همکلاسی ها و معلم خود قرار نداده و به همین دلیل عملکرد تحصیلی مطلوبی نیز از خود نشان می دهند (بلگر و همکاران، ۲۰۲۳).

یافته های پژوهش حاضر نشان داد سبک های تربیتی والدین با عملکرد تحصیلی رابطه مستقیم و معناداری با یکدیگر دارند که این یافته با یافته های پژوهش تو و همکاران (۲۰۲۱)، بواتنگ و همکاران (۲۰۲۰)، افوسو براکو (۲۰۲۲) و استاورولاکی و گوپتا (۲۰۲۱) همسو است. در تبیین این یافته می توان گفت: وقتی والدین درخواست های معقولی برای پختگی دارند و این درخواست ها را با تعیین محدودیت ها و اصرار بر اینکه فرزند باید از آنها تبعیت کند، به اجرا درمی آورند، در عین حال که صمیمیت و محبت نشان می دهند، صبورانه به نقطه نظرهای فرزندشان گوش می کنند و مشارکت در تصمیم گیری خانوادگی را ترغیب می نمایند و حقوق والدین و فرزندان محترم شمرده می شود (جیمیز سرنو، ۲۰۲۲). در این خانواده ها افراد فرصت بیشتری برای رسیدن به استقلال و مسئولیت پذیری خواهند داشت و فرزندان، سازگاری مناسب تری دارند و این احساس خوب گفتن و جلب توجه نمودن، زمینه های عزت نفس را در فرزندان مهیا می کند و می توانند از عهده تکالیف درسی به خوبی برآمده و عملکرد تحصیلی مطلوبی از خود نشان دهند (پائو، ۲۰۲۳).

یافته های پژوهش حاضر نشان داد که بین مسئولیت پذیری و عملکرد تحصیلی رابطه مستقیم و معناداری وجود دارد این یافته با یافته های پژوهش چون مانزانو- سانچز و همکاران (۲۰۲۱)، همسو است. در تبیین یافته حاضر می توان گفت: خانواده نخستین عامل مؤثر در ایجاد مسئولیت در افراد است. پس به نظر می رسد شیوه های مشارکتی از ابتدا، مشارکت در کارهای خانه، مدرسه و غیره یکی از روش هایی است که افراد مسئولیت بیشتری احساس می کنند و متعهدانه وظایف خود را انجام می دهند دانش آموزان مسئولیت پذیر، خود را عامل اعمال خود می دانند و مسئولیت عملکرد خود را می پذیرند. آنها باور دارند که اعمال و توانایی های آنها تعیین کننده موفقیت یا شکست آنهاست و شکست ها و موفقیت های خود را به عوامل درونی مثل تلاش و انگیزه ربط می دهند (بوئندیا و همکاران، ۲۰۲۲). این دانش آموزان انگیزه و اشتیاق زیادی برای یادگیری دارند و احساس می کنند که قادرند در صورت تلاش به موفقیت برسند و به جای اینکه خود را اسیر رخدادهای بیرونی بدانند، معتقدند که می توانند تا حد زیادی وقایع بیرونی را تحت کنترل داشته باشند و متعهدانه و با حس وظیفه شناسی بالا تکالیف خود را دنبال می کنند. دانش آموزان مسئولیت پذیر به علت احساس تعهد بالایی که نسبت به انجام تکالیف و نقش دانش آموزی خود دارند همواره مسئولانه اهداف خود را دنبال می کنند و برای موفق شدن انگیزه دارند. این دانش آموزان تلاش می کنند و پشتکارشان به آنها کمک می کند که متعهدانه درس بخوانند و با حرمت خود بالا در امتحان ها شرکت کنند، بنابراین تا حد زیادی عملکرد تحصیلی مطلوبی نیز دارند (وینسنت و همکاران، ۲۰۲۲). انجام شایسته وظایف و امور محوله توسط دانش آموزان در مدرسه که در واقع جزء مسئولیت های شخصی آنان است، گامی مؤثر برای موفقیت در امر یادگیری می باشد و عملکرد تحصیلی آنان را افزایش می دهد.

پیش‌بینی عملکرد تحصیلی بر اساس کارکردهای سبک تفکر و سبک‌های تربیتی والدین با میانجی‌گری مسئولیت‌پذیری دانش‌آموزان
Predicting academic performance based on the functions of thinking style and parents' educational styles with the ...

نتایج پژوهش حاضر نشان داد که عملکرد تحصیلی بر اساس کارکردهای سبک تفکر با میانجی‌گری مسئولیت‌پذیری در دانش‌آموزان قابل پیش‌بینی است. نتیجه حاصل با نتایج پژوهشگرانی چون افوسو براکو (۲۰۲۲) و استاورولاکی و گوپتا (۲۰۲۱) و خلیفایا و همکاران (۲۰۲۰) همسو است. در تبیین یافته حاضر می‌توان گفت: مسئولیت‌پذیری قسمتی از شخصیت طبیعی هر انسانی است؛ اما مسئولیت‌پذیری در افراد مختلف، دارای درجات مختلفی می‌باشد. مسئولیت‌پذیری و شناسایی ارزش‌های فردی در پیشگیری یا کاهش ابتلا نوجوانان به انواع ناهنجاری‌های رفتاری - اجتماعی، اختلالات روانی و شخصیتی نقش مؤثری دارند. بنابراین، با توجه به اهمیت و ارزش شیوه‌های فرزندپروری والدین با اهداف افزایش مسئولیت‌پذیری دانش‌آموزان، فقدان شیوه فرزندپروری مناسب باعث کاهش مسئولیت‌پذیری خواهد شد که به دنبال کاهش مسئولیت‌پذیری، در عملکرد تحصیلی نیز اختلال ایجاد خواهد شد و موجب کاهش عملکرد تحصیلی خواهد شد. نتیجه‌گیری می‌شود عملکرد تحصیلی بر اساس کارکردهای سبک تفکر و سبک‌های تربیتی والدین با میانجی‌گری مسئولیت‌پذیری دانش‌آموزان قابل پیش‌بینی است. این پژوهش با محدودیت‌هایی نیز همراه بوده است که می‌توان به استفاده از روش نمونه‌گیری در دسترس اشاره کرد. این روش می‌تواند نتایج را تحت تاثیر قرار دهد و روی روایی بیرونی پژوهش اثر داشته باشد. لذا می‌توان با استفاده از روش‌های تصادفی نمونه‌گیری تاثیر این مسئله را کاهش داد. پژوهش حاضر محدود به دانش‌آموزان شهر قم بود که تعمیم آن را به سایر گروه‌ها دچار مشکل می‌کند؛ بنابراین پیشنهاد می‌شود پژوهش حاضر بر روی گروه‌های دیگر نیز انجام داد. همچنین می‌توان این مدل را با متغیرهای میانجی دیگری نیز مورد بررسی قرار داد تا درک جامع‌تری از عملکرد تحصیلی حاصل شود.

منابع

- جوکار، ح. ر؛ فولاد چنگ، م؛ انجم شعاع، م؛ کرهانی، ن. (۱۳۹۸). روایی و پایایی مقیاس مسئولیت‌پذیری شخصی برای نوجوانان. *رویش روانشناسی*، ۱۰(۴۳): ۱۶۱-۱۷۰
<http://ensani.ir/fa/article/download/416795>
- شکری، ا؛ کدیور، پ؛ فرزاد، و؛ دانش‌پور، ز. (۱۳۸۵). رابطه سبک‌های تفکر و رویکردهای یادگیری با پیشرفت تحصیلی دانشجویان. *تازه‌های علوم شناختی*. ۸(۲): ۴۴-۵۲
<http://icssjournal.ir/article-1-232-fa.html>
- قلتاش، ع؛ اوجی نژاد، ا؛ برزگر، م. (۱۳۸۹). تاثیر آموزش راهبردهای فراشناخت بر عملکرد تحصیلی و خلاقیت دانش‌آموزان پسر پایه پنجم ابتدایی. *فصلنامه روانشناسی تربیتی*، ۱۱(۴): ۱۳۵-۱۱۹
https://psyedu.tonekabon.iau.ir/article_553046.html
- میری، م؛ من؛ بهرامی، ا؛ بهرامی زاده، ح. (۱۳۹۱). رابطه سبک‌های تربیتی ادراک شده پدر و رفتارهای پرخطر. *فصلنامه علوم روانشناختی*، ۹۱(۴۱-۷۸): ۷۸-۴۱.
- Arnold, L. E., Hodgkins, P., Kahle, J., Madhoo, M., & Kewley, G. (2020). Long-term outcomes of ADHD: academic achievement and performance. *Journal of Attention Disorders*, 24(1), 73-85. <https://doi.org/10.1177/1087054714566076>
- Blegur, J., Rajagukguk, C. P. M., Sjoen, A. E., & Souisa, M. (2023). Innovation of analytical thinking skills instrument for throwing and catching game activities for elementary school students. *International Journal of Instruction*, 16(1), 723-740. <https://www.researchgate.net/profile/Jusuf-Blegur/publication/365819757>
- Buendía, Á. G., Martínez, B. J. S. A., Izquierdo, M. I. C., & Mármol, A. G. (2022). Effects of a hybrid teaching model (SEM+ TGfU) and the model of personal and social responsibility on sportsmanship and enjoyment in 4 Secondary and 1 Baccalaureate students. *Retos: nuevas tendencias en educación física, deporte y recreación*, (43), 550-559. <file:///C:/Users/Ahura/Downloads/Dialnet>
- Chakroun, S., Ben Amar, A., & Ben Amar, A. (2022). Earnings management, financial performance and the moderating effect of corporate social responsibility: evidence from France. *Management Research Review*, 45(3), 331-362. <https://doi.org/10.1108/MRR-02-2021-0126>
- Dimmick, D. (2022). Employing the teaching games for understanding model to improve social responsibility in a Physical Education class with children who have special needs: A qualitative study approach. *Journal of Anthropology of Sport and Physical Education*, 6(4), 27-29. DOI: 10.26773/jaspe.221005
- Elgaml, A. (2022). The Effect of the Interaction between two levels of Visual Cues' Density by Infographic in Micro E-learning with Mobile Web and Cognitive Style, on the Development of Academic Achievement, Visual Thinking and Self-Efficacy in Female Teachers Students. *Journal of Scientific Research in Education*, 23(6), 281-415 <https://doi.org/10.21608/jsre.2022.147733.1486>
- Fong, Z. H., Loh, W. N. C., Fong, Y. J., Neo, H. L. M., & Chee, T. T. (2022). Parenting behaviors, parenting styles, and non-suicidal self-injury in young people: a systematic review. *Clinical child psychology and psychiatry*, 27(1), 61-81. <https://doi.org/10.1177/13591045211055071>
- Gimenez-Serrano, S., Garcia, F., & Garcia, O. F. (2022). Parenting styles and its relations with personal and social adjustment beyond adolescence: Is the current evidence enough?. *European Journal of Developmental Psychology*, 19(5), 749-769. <https://doi.org/10.1080/17405629.2021.1952863>

- Joa, C. Y., Abuljadail, M., & Ha, L. S. (2023). YouTube self-directed learning in the US and Taiwan: an application of the personal responsibility orientation model. *Online Information Review*, (ahead-of-print). <https://doi.org/10.1108/OIR-01-2021-0051>
- Keser, S. B., & Aghalarova, S. (2022). HELA: A novel hybrid ensemble learning algorithm for predicting academic performance of students. *Education and Information Technologies*, 27(4), 4521-4552. <https://doi.org/10.1007/s10639-021-10780-0>
- Khalifaeva, O.A. Kolenkova, N.Y. Tyurina, I.Y & Fadina, A.G.(2020). The relationship of thinking styles and academic performance of students. *Obrazovanie i nauka*, Vol.22 (7), p.52-76. <https://scholar.google.com/scholar>
- Lim, H., Kim, S., Chung, K. M., Lee, K., Kim, T., & Heo, J. (2022). Is college students' trajectory associated with academic performance?. *Computers & Education*, 178, 104397. <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2021.104397>
- Mahomed, R., Alexander, D., & Maree, J. (2022). Raising children: single parents' parenting styles with children living with attention-deficit/hyperactive disorder. *Early Child Development and Care*, 192(11), 1699-1714. <https://doi.org/10.1080/03004430.2021.1928108>
- Manzano-Sánchez, D. Gómez-Marmol, A. Jiménez-Parra, JF. Gil Bohórquez, I. Valero-Valenzuela, A.Sudzina, F.(2021). Motivational profiles and their relationship with responsibility, school social climate and resilience in high school students. *PLoS one*, Vol.16 (8), p.1-11. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0256293>
- Mason, H., Craven, A., & Fredericks, M. (2022). Psychological stamina and thinking style preferences among first-year university students. *Journal of Student Affairs in Africa*, 10(1), 109-123. <https://doi.org/10.24085/jsaa.v10i1.3626>
- Morgan, B., & Fowers, B. (2022). Empathy and authenticity online: The roles of moral identity, moral disengagement, and parenting style. *Journal of personality*, 90(2), 183-202. <https://doi.org/10.1111/jopy.12661>
- Oforu-Brako, V. (2022). Relationship between Parenting Styles, Television Viewing Habits and Academic Performance of Students in Ga-East Municipality, Ghana. *J Adv Educ Philos*, 6(5), 274-280. <https://doi.org/10.36348/jaep.2022.v06i05.003>
- Park, K. Moon, S & Oh, J.(2022). Predictors of academic achievement in distance learning for nursing students. *Nurse education today*, Vol.108, p.1-10. <https://scholar.google.com/scholar>
- Pham, L. B., & Taylor, S. E. (1999). From thought to action: Effects of process-versus outcome-based mental simulations on performance. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 25(2), 250-260. <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0146167299025002010>
- Sarcedo, G. L. (2022). Accepting educational responsibility for whiteness in academic advising: moving towards anti-racist advising practices. *International Journal of Qualitative Studies in Education*, 35(4), 410-424. <https://doi.org/10.1080/09518398.2021.2003899>
- Stavroulaki, E., Li, M., & Gupta, J. (2021). Perceived parenting styles, academic achievement, and life satisfaction of college students: the mediating role of motivation orientation. *European Journal of Psychology of Education*, 36(3), 693-717. <https://doi.org/10.1007/s10212-020-00493-2>
- Sternberg, R. J., & Wagner, R. K. (1992). The g-centric view of intelligence and job performance is wrong. *Current directions in psychological science*, 2(1), 1-4. <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1111/1467-8721.ep10770441>
- Tanjung, R. M., Zein, A., & Budianti, Y. (2022). The Influence of Concept Map Learning Strategies and Thinking Styles on Cultural History Islamic Students Madrasah Ibtidaiyah in Private. *Scaffolding: Jurnal Pendidikan Islam dan Multikulturalisme*, 4(1), 141-151. <https://doi.org/10.37680/scaffolding.v4i1.1243>
- Thanheiser, E., & Melhuish, K. (2023). Teaching routines and student-centered mathematics instruction: The essential role of conferring to understand student thinking and reasoning. *The Journal of Mathematical Behavior*, 70, 101032. <https://doi.org/10.1016/j.jmathb.2023.101032>
- Tu, M. Guo, Y. Zhang, X & Yu, Q.(2021). More Similar to My Father, Better Academic Performance I Will Have: The Role of Caring Parenting Style. *Psychology research and behavior management*, Vol.14, p.1379-1388 <https://doi.org/10.2147/PRBM.S314238>
- Vincent, C. G., Walker, H., Espelage, D. L., Murray, C., Svanks, R., Pennefather, J., ... & Marquez, B. (2022). Initial field test of the SOARS (student ownership, accountability, and responsibility for school safety) framework for high schools. *NASSP Bulletin*, 01926365221102378. <https://doi.org/10.1177/01926365221102378>
- Wang, Q., Luo, X., Tu, R., Xiao, T., & Hu, W. (2022). COVID-19 information overload and cyber aggression during the pandemic lockdown: The mediating role of depression/anxiety and the moderating role of Confucian responsibility thinking. *International journal of environmental research and public health*, 19(3), 1540. <https://doi.org/10.3390/ijerph19031540>
- Wu, Y., & Zhang, F. (2023). The health cost of attending higher-achievement schools: Peer effects on adolescents' academic performance and mental health. In *The Frontier of Education Reform and Development in China* (pp. 211-240). Springer, Singapore https://doi.org/10.1007/978-981-19-6355-1_12
- Yao, X. (2023). Analysis of the Effects of Parenting Styles on Learning Burnout and the Mediating Effect of Peer Relationships Among Primary School Students Based on SPSS. <https://books.google.com/books>

پیش‌بینی عملکرد تحصیلی بر اساس کارکردهای سبک تفکر و سبک‌های تربیتی والدین با میانجی‌گری مسئولیت‌پذیری دانش‌آموزان
Predicting academic performance based on the functions of thinking style and parents' educational styles with the ...